

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Anne-Baba Tarafından Uygulanan Fiziksel Cezanın Zorba ve Kurban Olma Üzerindeki Etkisi: Sürekli Öfkenin Aracılık Etkisi

The Effect of Physical Punishment by Parents on Being a Bully and a Victim: Mediating Effect of Trait Anger

Mustafa ÖZMEN¹, Abdullah ATLI²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi
Sağlık Hizmetleri Meslek
Yüksekokulu Çocuk Koruma ve
Bakım Hizmetleri Programı
mozmen@bingol.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9621-7498

² Prof. Dr., İnönü Üniversitesi Eğitim
Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık Bölümü
abdullah.atli@inonu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7504-484X

Başvuru: 16.05.2024
Kabul: 20.05.2025

Atıf:

Özmen, M., ve Atli, A. (2025). Anne-baba tarafından uygulanan fiziksel cezanın zorba ve kurban olma üzerindeki etkisi: Sürekli öfkenin aracılık etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 36(3), 347-364. DOI: 10.33417/tsh.1485354

ÖZ

Anne-babanın uyguladığı fiziksel ceza, ilk ve ortaöğretim çocukları arasında zorba ve kurban olunma süreçleri açısından önemli bir risk faktörüdür. Anne-baba tarafından çocuklarına uygulanan fiziksel cezanın zorba ve kurban olunma sürecini nasıl etkilediğini ve bu etkinin altında yatan dinamiklerinin neler olabileceğini ortaya koyan sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır. Kesitsel tasarımın kullanıldığı bu çalışma, anne-babanın çocuklarını disipline etmek için kullandıkları fiziksel ceza ile zorba-kurban olunma süreçleri arasındaki ilişkide sürekli öfkenin aracı rolünü incelemiştir. Toplam 416 ortaokul öğrencisinden (%49 kız; yaşort = 12,89) veri elde edilmiştir. Sonuçlar, fiziksel cezanın ortaokul öğrencilerinde hem zorba hem kurban olunma sürecini pozitif yönde etkilediğini ve bu etkiye sürekli öfkenin pozitif yönde aracılık ettiğini göstermiştir. Ayrıca bu çalışma, anne-baba tarafından uygulanan fiziksel cezanın olumsuz sonuçlarına ilişkin artan kanıtlara katkıda bulunarak aile içi dinamiklerin çocukların okuldaki sosyal yaşamları üzerindeki etkilerine dair yeni bilgiler sunmuştur. Ailelerin farkındalığını artırmak ve klinik destek sağlamak, fiziksel cezanın sürekli öfkenin aracılığıyla çocuklarda oluşturabileceği zorba ve kurban olunma süreçlerinin etkilerini hafifletebilir.

Anahtar kelimeler: Fiziksel ceza, sürekli öfke, zorba, kurban, ortaokul öğrencileri

ABSTRACT

Physical punishment by parents is an important risk factor for bullying and victimization processes among primary and secondary school children. Limited research has examined how parental physical punishment affects children's involvement in bullying and victimization processes and the underlying dynamics of this effect. Using a cross-sectional design, this study examined the mediating role of trait anger in the relationship between physical punishment used by parents to discipline their children and bullying and victimization processes. Data were obtained from 416 middle school students (49% female; mean age = 12.89 years). Results showed that physical punishment positively affected both bullying and victimization processes in middle school students, and this effect was positively mediated by trait anger. Additionally, this study contributed to the growing body of evidence on the negative consequences of parental physical punishment and provided new insights into the effects of family dynamics on children's social lives at school. Increasing parental awareness and providing clinical support may mitigate the effects of physical punishment on children's bullying and victimization processes mediated by trait anger.

Keywords: Physical punishment, Trait anger, Bully, Victim, Middle school students

GİRİŞ

Öğrencilerin okul ortamlarında zorba davranışlar sergilemesi ya da kurban olması üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır (Arhuis-Inca vd., 2021; Psalti vd., 2012; Solberg vd., 2007; Waasdorp vd., 2022). Bu çalışmalar, zorba/kurban statülerinin nedenleri ve sonuçları üzerine odaklanarak okulların daha güvenli yerler olabilmesi için pratik öneriler sunacak bulgular elde etmeyi amaçlamıştır. Son yıllarda geleneksel zorba/kurban statüleri üzerine çalışmalar daha çok siber zorba ya da siber kurban olma durumu üzerine yoğunlaşsa da, okullarda yaşanan geleneksel zorbalık davranışları yaygın bir şekilde yaşanmaya devam etmektedir (Gümüş & Talu, 2022). Bireyin zorba/kurban olma davranışını sergilemesine neden olan birçok değişken olmakla birlikte (Zapf & Einarsen, 2020), anne-baba ve çocuk ilişkisinin zorba/kurban olma davranışı üzerinde etkili bir değişken olduğuna dair güçlü bulgular mevcuttur (Bowers vd., 1994; Fleckman vd., 2016; Olweus, 1993b). Anne babanın uyguladığı fiziksel cezanın bireyin zorba veya kurban olması üzerindeki etkileri ile ilgili sınırlı sayıda çalışma olmakla birlikte (Burlaka vd., 2023; Bradshaw, 2014; Gómez-Ortiz vd., 2016; Nocentini vd., 2019), 2-14 yaş aralığındaki çocukların %60'nın ebeveynleri tarafından çeşitli düzeylerde fiziksel cezaya maruz kaldıklarını bildirmektedir (WHO, 2021). Başka bir rapora göre dünyada yaklaşık her 4 çocuktan 3'ü (yaklaşık 300 milyon çocuk) anne-babası veya bakıcısı tarafından şiddete maruz kalmaktadır (WHO, 2020). Dünya Sağlık Örgütü'nün koordinesinde 155 ülkede fiziksel cezanın bir yöntem olarak kullanılmasını önlemek için yapılan çalışmada, Türkiye'de 11-15 yaşları arasındaki her 5 çocuktan 3'ünün zorbalığa maruz kaldığı saptanmıştır (WHO, 2020). Ayrıca Türkiye'de ebeveynlerin çocuklarına yönelik fiziksel cezanın kullanımını normalleştiren/meşrulaştıran atasözleri ve vecizelerin varlığı söz konusu pratiğin kuşaktan kuşağa aktarılmasına neden olabilmektedir: "dayak cennetten çıkmadır", "annenin vurduğu yerde gül biter" ve "kızını dövmeven dizini döver" bunlardan sadece birkaçıdır.

Ailelerin biricik ve özgün yapısı (örn., inançları, yaşları, kültürleri, eğitim düzeyleri), ebeveynlerin kendi çocuklarını yetiştirme biçiminde birçok farklı uygulamayı beraberinde getirmiştir. Birçok ülkede, çocukların fiziksel istismara maruz kalmamaları için gerekli hukuki alt yapının inşa edilmesi açısından cesaret verici bazı adımlar atılmakla birlikte halihazırda dünyadaki çocukların sadece %10'nunun fiziksel cezanın suç unsuru olarak değerlendirildiği ülkelerde yaşadığı gerçeği bu konudaki çalışmaların ciddi yetersizlikler içerdiğini göstermektedir (Global Initiative to End All Corporal Punishment, 2019). Ayrıca yasal yasaklara rağmen bazı ülkelerde fiziksel ceza kullanımının devam etmesi ve bunun gerekliliğine inanılması, söz konusu yasakların yanı sıra konunun bilimsel temelli uluslararası ilgi ve çabaya değer olduğunu göstermiştir (Lansford vd., 2017). Farklı kültürdeki birçok aile, çocuğun istenmeyen davranışını disipline etmek ya da içinde bulunulan kültürün ve toplumun normatif değerlerini ve ahlaki öğretilerini benimsetmek amacıyla çocuklarına karşı fiziksel cezaya bir yöntem olarak başvurduğu açıktır (UNICEF, 2022). Dolayısıyla çocukları cezalandırma, davranış bilimleri açısından etkin bir uygulama olarak görülmemesine rağmen aileler çocuklarını yetiştirirken hala başvurduğu önemli bir yöntemdir (UNICEF, 2017). Türkiye'de fiziksel

cezanın olumsuz sonuçlarına dair ortak bir kamuoyu kabulü, fiziksel cezanın kullanımını düşürse de, çocuklar ve aileleri bazı durumlarda hala bu yöntemin kullanıldığını beyan etmişlerdir (Atli vd., 2022). Çocuklara yönelik gerçekleşen fiziksel cezanın sosyal ve psikolojik sonuçları hem psikolojik danışma hizmetleri hem de klinik sosyal hizmet müdahale programlarının doğrudan kapsamı dahilindedir (Pelendecioglu, 2009; Yolcuoğlu, 2010). Bu araştırma Türk kültüründe anne-baba tarafından uygulanan fiziksel cezanın zorba/kurban eğilimi üzerindeki doğrudan ve dolaylı bir şekilde potansiyel etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Fiziksel Ceza ve Zorba-Kurban İlişkisi

Fiziksel cezaya ilişkin farklı tanımlamalar söz konusudur. Bu tanımlamalardan birinde fiziksel ceza, çocuğun davranışını düzeltmek veya kontrol etmek amacıyla çocuğun acı çekmesine sebep olan uyarıların sürece dahil edilmesi şeklinde tanımlanmıştır (Atli vd., 2022; Olweus, 1994). Başka bir tanımlamada, cezanın şiddetinden bağımsız olarak acı veya rahatsızlığa neden olacak şekilde uygulanan fiziksel müdahale olarak belirtilmiştir (UN Committee on the Rights of the Child, 2007). Fiziksel cezaya dair yapılan tanımlamaların ortak noktası şu şekildedir: Bir yetişkine uygulandığında saldırı olarak değerlendirilen bir eylemin çocuğa ceza olarak uygulanmasıdır.

Zorba, kurban gibi kavramsal yapıları ele alırken bazı temel işleyiş hatalarına düşmemek için bazı kişilik ve kimlik özelliklerinin yaşam öyküsündeki rolünün anlaşılmasına ihtiyaç vardır (Ross, 1977). Gershoff ve Grogan-Kaylor (2016) tarafından yürütülen bir meta-analiz çalışmasında, fiziksel cezanın bazı zihinsel sağlık sorunları ile kişilik ve davranış bozukluklarının dâhil olduğu birçok olumsuz çocukluk ve yetişkinlik yaşam öyküsüyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Fiziksel ceza, depresyondan madde kötüye kullanımına (Afifi vd., 2006), artan intihar eğiliminden (Afifi vd., 2017) kaygıya (MacMillan vd., 1999) kadar çok geniş bir etki alanına sahiptir. Bu çalışmada da fiziksel cezanın kişinin zorba ve kurban olması üzerinde etkili olup olmadığı test edilmiştir. Çünkü çocuklukta kötü muamaleye maruz kalan çocukların zorba olma olasılıkları kayda değer düzeyde artmaktadır (Wang vd., 2017a). Ayrıca zorbalıktan acı çeken bireylerin yaklaşık üçte ikisi pasif ve boyun eğici davranış modelleriyle hareket ederken üçte biri daha agresif davranışlar göstermektedir (Brockenbrough vd., 2002). Zorbalık, özellikle ortaokul döneminde, çocukluktan ergenliğe geçişte artmaktadır (Cook vd., 2010). Bu artış eğilimi yüksek öğrenim ile birlikte büyük ölçüde azalmaktadır (Pepler vd., 2006; Olweus, 1993a). Okullardaki zorbalık bazen o kadar dayanılmaz bir hale gelmektedir ki zorbalığa maruz kalma korkusu çocuğa okulu bıraktırmaktadır (Fry vd., 2018). Ergenlik döneminde fiziksel cezaya maruz kalan çocukların takip eden yıllarda zorba/kurban olma, okulu bırakma, madde bağımlılığı ve suça yönelik (delinquent) davranışları sergilemesi arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Gershoff, 2002). İlkokulda zorba olarak nitelendirilen çocuklar arkadaş edinmekte zorlanırken ergenlik döneminde zorbaların daha fazla kabul gördüğü ve akranları tarafından otorite figürü olarak değerlendirildiği belirlenmiştir (Hazler, 1996; Rios-Ellis vd., 2000).

Çocukların fiziksel cezaya maruz kalmaları sürecinin bazı potansiyel risk faktörlerini barındırdığı açıktır. Örneğin çocuklarını terbiye etmek isteyen otoriter aileler, fiziksel cezaya daha sık başvurmaktadır (Atli vd., 2022; Clemens vd., 2020). Bu çocuklar, ailesinden gördükleri olumsuz

davranışı model olarak hakimiyet kurmak, öfkesini tatmin etmek, haklarını korumak için şiddete başvurma normal bir yaşam olayı olduğunu düşünmekte ve bu çocukların zamanla bir zorba haline geldikleri görülmektedir (Wang vd., 2017a). Çocukluk döneminde fiziksel cezanın herhangi bir türüne maruz kalan bireylerin eğitsel başarı, cinsiyet, yaş gibi demografik değişkenlerin katkısından bağımsız olarak fiziksel şiddeti kabul sınırları içerisinde görmesi büyük ölçüde olasıdır (Clemens vd., 2020). Çünkü Lereya ve diğerleri (2013) zorbaca davranan çocukların olumsuz bir anne-baba öyküsüne sahip olabileceklerine işaret etmektedir. Hatta otoriter ailelerde yetişen çocuklar otorite karşısında kurban olurken (Lereya vd., 2013), kendilerinden daha zayıf biriyle karşılaştıklarında bu çocukların hakimiyetlerini zorbalık yaparak gösterdikleri görülmüştür (Erdoğan, 2016). Duygusal açıdan daha duyarlı ve çocuklarının özerklik çabalarına karşı tolerans eşiği daha yüksek olan ebeveynlerin çocuklarında ise zorba ve kurban olma risk düzeyleri anlamlı düzeyde daha düşüktür (Bowes vd., 2009). Bu çerçevede ailesel faktörler ve çocuğun fiziksel ceza öyküsü, kişinin hem zorba hem kurban potansiyeli açısından potansiyel bir etkiye sahiptir.

Sürekli Öfkenin Aracılık Etkisi

Fiziksel cezanın kurban/zorba olunma sürecine olan etkisini belirleyen ana dinamiklerden birinin sürekli öfke olduğu değerlendirilmiştir. Çünkü fiziksel ceza ile öfke arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalarda, fiziksel cezaya maruz kalmanın bireyde öfkeyi tetiklediğine işaret edilmiştir (Saarni vd., 1998). Yani ebeveynlerin uyguladığı ceza sonrasında ortaya çıkan duyguların önemli bir ifadesi de öfkedir. Bir duygu durumu olarak sürekli öfke, bireylerin farklı yaşam olayları karşısında stabil bir şekilde öfkeyi aktive edici bir eğilim olarak değerlendirmesi sürecidir (Owen, 2011). Öfkeye eğilimli olan kişilerde günlük hayattaki küçük olaylar bile öfkeli ve saldırgan bir tutum için önemli bir kaynak oluşturabilmektedir (Gresham vd., 2016; Li vd., 2016; Unnever & Cornell, 2003). Aynı şekilde sürekli öfkeli olan bireylerin düşmanca duygularla hareket etmeye eğilimli oldukları ve tepkisel açıdan saldırganlığı azaltmaya yönelik çabalarının çok düşük düzeylerde olduğu görülmüştür (Siewert vd., 2011). Sürekli öfke, bireyin saldırganlık dürtülerini arttırırken (Bettencourt vd., 2006) zorbaca davranma potansiyelini de önemli ölçüde yükseltmektedir (Wang vd., 2017a). Benzer şekilde sürekli öfkeli kişilik yapılanması, bireyin herhangi bir yaşam olayı karşısında sosyal çevresine karşı suçlayıcı bir dili benimsemesini ve düşmanca bir tutum takınmasını kolaylaştırabilir (Siewert vd., 2011). Başka çalışmada da, çocuklukta fiziksel cezanın bir yöntem olarak kullanıldığı ailelerde yetişen çocukların öfkeli bir kişilik yapısını benimseme olasılıklarının oldukça yüksek olduğu saptanmıştır (Milburn vd., 2014). Fiziksel ceza ile zorba/kurban arasında doğrusal yönde pozitif ilişki (Campaert vd., 2018; Gershoff, 2002) ile sürekli öfkenin zorba/kurban davranışıyla olan pozitif ilişkisi (Bettencourt vd., 2006; Siewert vd., 2011) bu çalışmada kurgulanan modelin test edilmesine büyük ölçüde ampirik ve teorik destek sağlamıştır.

Mevcut çalışma

Bu çalışmanın amacı, zorba veya kurban olunma sürecinde etkisi olduğu ön görülen değişkenlere dair bağıntıları öne süren bütünleşik bir modeli test etmektir. Bu çerçevede, fiziksel ceza ile zorba/kurban olunma süreci arasındaki ilişkilerde doğrusal yollara ek olarak aracılık etkileri de

incelenmiştir. Mevcut çalışmada, ebeveynleri tarafından maruz kalınan fiziksel şiddetin, bireyin yaşadığı sürekli öfke ile ilişkili olduğu ve bunun da zorba/kurban olunma süreçlerine katkıda bulunacağı öngörülmektedir. Literatürdeki teorik çerçeve ve ampirik bulgular referans alınarak aşağıdaki hipotezler formüle edilmiştir: Fiziksel cezanın sürekli öfke ile pozitif ilişkili olacağı (Hipotez 1); fiziksel cezanın zorba (Hipotez 2) ve kurban ile pozitif ilişkili olacağı (Hipotez 3); sürekli öfkenin zorba (Hipotez 4) ve kurban ile pozitif ilişkili olacağı (Hipotez 5); sürekli öfkenin fiziksel ceza ve zorba arasındaki ilişkilere aracılık edeceği (Hipotez 6); ve son olarak sürekli öfkenin fiziksel ceza ve kurban arasındaki ilişkilere aracılık edeceği (Hipotez 7) beklenmektedir.

YÖNTEM

Katılımcılar ve Prosedür

Veri toplama sürecinden önce üniversiteden ilgili çalışmanın etik kurulunun onayı alınmıştır. Araştırma kesitsel tasarıma uygun olarak yapılandırılmıştır. Yazarlardan birinin görev atamasının hedef örneklem grubuna uzak bir ile (Ankara) gerçekleştirilmesi dolayısıyla etik kurul onayı alındıktan yaklaşık 3 yıl sonra verilerin toplanması mümkün olmuştur. Verilerin toplanması 2020 yılı bahar döneminde araştırmanın yazarları ve araştırmanın yapıldığı üniversitenin Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümü 4. sınıfında okuyan 12 lisans öğrencisi ile birlikte gerçekleştirilmiştir. Ayrıca makalenin yazım süreci, öngörülemeyen nedenlerden (Pandemi ve Kahramanmaraş depremi) dolayı bir süre ertelenmek zorunda kalmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında Malatya’da yer alan 10 ortaokuldan toplam 454 öğrenciye uygun örnekleme kullanılarak ulaşılmıştır. Ancak bu öğrencilerden 38’i ölçükleri büyük oranda boş bıraktıkları için analiz dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak araştırmanın final örnekleme 416 öğrenciden (yaş aralığı = 11-14, $M_{age} = 12.89$, $SD_{age} = .87$) oluşmaktadır. Öğrencilerin %49 (n = 204) kız ve %51’i (n = 212) erkektir. Öğrencilerin sınıf düzeyleri 6. sınıf (n = 88; %21.2), 7. sınıf (n = 114; %27.4), ve 8. sınıftır (n = 214; %51.4).

Ölçme Araçları

Demografik bilgi formu: Bu formda katılımcıların yaş, cinsiyet, okul ve sınıf gibi demografik özelliklerini belirlemeyi amaçlayan sorular yer almaktadır.

Anne-Baba Ödüllendirme ve Cezalandırma Yöntemleri-Çocuk Formu (ABOC-C). Anne-Baba Ödüllendirme ve Cezalandırma Yöntemleri-Çocuk Formu çok boyutlu envanterinden (ABOC-C; Atli vd., 2022) anne babaların çocuklarına karşı kullandıkları ödül ve ceza yöntemlerinin etkisini ve sıklığını değerlendirmek için fiziksel ceza alt boyutu kullanılmıştır. ABOC-C (Atli vd., 2022) 7 alt boyuttan (Sözel Duygusal Ödül, Etkinlik Temelli Ödül, Somut Ödül, İzin Verme, Sözel ve Duygusal Ceza, Fiziksel Ceza ve Yasaklama) oluşan 33 maddelik bir ölçektir. Bu araştırma kapsamında envanterin sadece fiziksel ceza alt boyutu kullanılmıştır. Fiziksel ceza alt boyutu, 1’den (*hiçbir zaman*) 7’ye (*her zaman*) kadar puanlanan Likert tipi ölçektir ve 5 maddeden oluşmaktadır. Örnek madde: “Vücudumu canımı acıtacak şekilde sıkarak” ve “Saçımı çeker” (Atli vd., 2022). Yüksek puanlar, yüksek düzeyde fiziksel cezaya işaret etmektedir. Fiziksel ceza alt boyutu güvenilirliğe ilişkin yeterli düzeyde kanıt sağlamıştır ($\alpha = 0.64$; Atli vd., 2022). Ölçek bu çalışmada da iyi bir güvenilirliğe ($\alpha = 0.78$) işaret etmiştir.

Sürekli Öfke-Öfke Tarzı Ölçeği (SÖ-ÖTÖ). SÖ-ÖTÖ (Spielberger vd., 1983), Türkçe'ye uyarlanan (Özer, 1994) ve bireyin öfkeye ilişkin genel duygu durumunu değerlendiren 10 maddelik bir ölçektir. Örnek madde: "Başkalarının hataları yaptığım işi yavaşlatınca kızarım." Ölçek 1'den (*Hemen hiçbir zaman*) 4'e (*Hemen her zaman*) kadar puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Yüksek düzeydeki puanlar yüksek düzeydeki öfkeye işaret etmektedir. SÖ-ÖTÖ orijinal çalışmasında iyi güvenirliğe ($.82 \leq \alpha \leq .90$; Spielberger vd., 1983) ve Türkçe uyarlamasında da iyi bir güvenirliğe ($.67 \leq \alpha \leq .82$; Özer, 1994) sahip olduğu görülmüştür. SÖ-ÖTÖ farklı bir örneklem grubunda da iyi güvenirlik düzeyini ($\alpha = 0.79$; Certel & Bahadır, 2012) göstermiş olup mevcut çalışmada da iyi bir güvenirliğe ($\alpha = 0.86$) işaret etmiştir.

Geleneksel Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği (GAZBÖ). Geleneksel Akran Zorbalığını Belirleme Ölçeği (GAZBÖ; Burnukara, 2009), Gültekin (2003) ve Pekel'in (2004) çalışmaları referans alınarak oluşturulmuştur. GAZBÖ, zorba/kurban olmanın etkisini ve sıklığını ölçen 31 maddelik bir ölçektir. Her bir maddenin "a" seçeneği kurban olmayı "b" seçeneği ise zorba olmayı puanlamaktadır. Örnek madde: "(a) Beni çeşitli vurucu ve kırıcı aletlerle tehdit ederler; (b) Sen bu davranışı ne kadar yapıyorsun?" Ölçek 1'den (*Hiçbir zaman*) 4'e (*Üçten çok*) kadar puanlanmakta, zorba ve kurban puanları ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Yüksek puanlar yüksek düzeyde zorba/kurban olunmaya işaret etmektedir. GAZBÖ'nün önceki çalışmalarda, zorba ve kurban formu için iyi bir güvenirliğe (Zorba: $\alpha = 0.91$; Kurban: $\alpha = 0.90$; Doğan Çevirgen, 2018) sahip olduğu ve mevcut çalışmada, ilköğretim ikinci kademe örnekleminde de mükemmel düzeyde bir güvenirliğe (Zorba: $\alpha = 0.94$; Kurban: $\alpha = 0.94$) sahip olduğu görülmüştür.

Veri Analiz Planı

Araştırmada elde edilen betimsel istatistikler ve kurulan aracılık modelleri, IBM SPSS 23 ile AMOS 24 istatistik yazılımları kullanılarak test edilmiştir. Mevcut çalışmanın dolaylı etki analizinde 95% güven aralığı ile 5,000 bootstrapping yeniden örnekleme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Aracılık analizlerinde, dolaylı etkiler % 95 güven aralığında sıfırı kapsamaması durumunda anlamlı olarak tanımlanmıştır (Preacher & Hayes, 2008). Modeldeki fiziksel ceza bağımsız değişken (X), zorba ve kurban bağımlı değişken (Y), sürekli öfke ise aracı değişken (M) olarak tanımlanmıştır.

BULGULAR

Ön Analizler

Analizlere dâhil edilen 456 katılımcıdan oluşan örnekleme az sayıda veri kaybı yaşanmıştır. Araştırmada herhangi bir değişken için kayıp verinin % 5'ten fazla veya araştırmadaki toplam madde sayısının % 10'undan fazla olan gözlemler veri setinden çıkarılmıştır (Kline, 2011). Çalışma, son örneklem grubu (final sample) olan 416 veri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Veriler çok değişkenli (VIF değerini ve mahalanobis) normallik varsayımlarını sağlamıştır (Weston & Gore, 2006). Çalışma değişkenlerinin ortalamaları, standart sapmaları, çarpıklık ve basıklık değerleri ile korelasyon katsayıları Tablo 1'de sunulmuştur.

İki değişkenli korelasyonlar ve tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, çarpıklık, basıklık ve aralık) Tablo 1'de raporlanmıştır. Fiziksel ceza, sürekli öfke ile pozitif yönde ilişkili ($r = 0.31$, $p <$

0.001; Hipotez 1); fiziksel ceza, zorba ($r = 0.52, p < 0.001$; Hipotez 2) ve kurban ($r = 0.47, p < 0.001$; Hipotez 3) ile pozitif yönde ilişkilidir; sürekli öfke zorba ($r = 0.34, p < 0.001$; Hipotez 4) ve kurban ($r = 0.34, p < 0.001$; Hipotez 5) ile pozitif yönde ilişkilidir. Böylece elde edilen bulgulara göre hipotez 1, 2, 3, 4 ve 5 desteklenmiştir.

Tablo 1

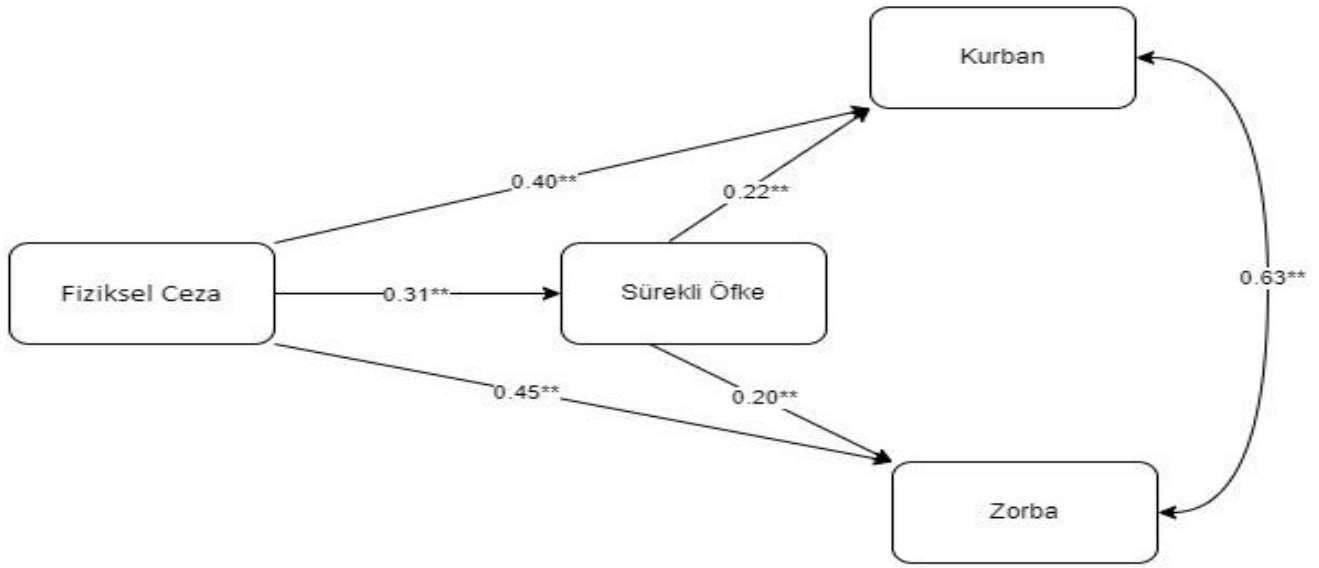
Değişkenlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Çarpıklıkları, Basıklıkları ve Korelasyon Katsayıları

Variable	1	2	3	4
1. Fiziksel ceza	—			
2. Sürekli öfke	0.31**	—		
3. Kurban	0.52**	0.34**	—	
4. Zorba	0.47**	0.34**	0.73**	—
<i>M</i>	0.36	2.13	1.19	1.33
<i>SD</i>	0.61	0.72	0.34	0.45
Çarpıklık	2.03	0.49	1.96	1.44
Basıklık	3.38	-.52	3.20	1.20
Aralık ^a	0-4	10-40	32-128	32-128

Note. ^a Olası puan aralıkları. * $p < 0.05$. ** $p < 0.01$.

Fiziksel Ceza ile Zorba ve Kurban Arasında Sürekli Öfkenin Aracılık Etkisi

Hipotez 6 ve hipotez 7'yi test etme aşamasında fiziksel cezanın zorba ve kurban ile olan ilişkisinde sürekli öfkenin aracılık etkisini test etmek için AMOS 24 paket programı kullanılmıştır. Bu aracılık analizinde 5.000 yeniden örnekleme dayalı dolaylı etki analizlerinde %95 güven aralığı ölçüt alınmıştır. Fiziksel ceza, sürekli öfke ($B = 0.31, p < 0.001$) ve zorbalık ($B = 0.45, p < 0.001$) üzerinde anlamlı düzeyde pozitif etkiye sahiptir. Fiziksel ceza kurban olma üzerinde de pozitif yönde anlamlı bir etkiye sahiptir ($B = 0.40, p < 0.001$). Benzer şekilde fiziksel ceza kontrol edildiğinde sürekli öfke, zorba ($B = 0.20, p < 0.001$) ve kurban olma ($B = 0.22, p < 0.001$) üzerinde anlamlı düzeyde pozitif etkiye sahiptir. Modele sürekli öfke aracı değişken olarak tanımlandığında, fiziksel cezanın zorbalık üzerindeki etkisi hala anlamlı olsa da gücünde bir miktar düşüş göstermiştir ($B = 0.45, p < 0.001$).

Şekil 1

Standartlaştırılmış Beta Ağırlıkları ve Anlamlılık Düzeyleri ile Aracılık Modeli (N = 416). ** $p < 0.001$

Boostrapping yöntemi kullanılarak yapılan aracılık analizi sonucunda, fiziksel cezanın sürekli öfke yoluyla zorba üzerindeki dolaylı etkisi anlamlıdır ($B = .063$, $SE = .016$, [BC] 95% CI [.033, .098]; Hipotez 6). Test edilen aracılık modeli, zorbalıktaki varyansın (R^2) %30'unun sürekli öfke yoluyla fiziksel cezanın etkisiyle açıklandığını göstermiştir. Aynı yöntem kullanılarak yapılan aracılık analizi sonucunda ise fiziksel cezanın, sürekli öfke yoluyla kurban üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olduğu ($B = .068$, $SE = .017$, [BC] 95% CI [0.038, 0.106]; Hipotez 7) görülmüştür. Aracılık etkisi büyüklüğü, kurbandaki varyansın (R^2) %26'sının sürekli öfke yoluyla fiziksel cezanın etkisiyle açıklandığını göstermiştir. Sonuçların gösterimi için Tablo 2'ye bakınız.

Tablo 2. Fiziksel ceza ile zorba/kurban arasındaki doğrudan ve dolaylı etki katsayıları

Değişkenler	Direkt Etki			Dolaylı Etki		
	β	95%CI	p	β	95%CI	p
Kurban						
Fiziksel Ceza	0.40	[0.289 ile 0.515]	***	0.07	[0.038 ile 0.106]	***
Sürekli öfke	0.22	[0.113 ile 0.317]	***			
Zorba						
Fiziksel Ceza	0.45	[0.329 ile 0.567]	***	0.06	[0.033 ile 0.098]	***
Sürekli Öfke	0.20	[0.103 ile 0.296]	***			
Sürekli Öfke						
Fiziksel Ceza	0.31	[0.228 ile 0.390]	0.001			

*** $p < .001$

TARTIŞMA

Bu çalışmada fiziksel ceza ile zorba ve kurban arasındaki ilişki ve bu ilişkiye aracılık eden sürekli öfke, farklı anne-baba deneyimlerine sahip çocuklardan oluşan bir örnekleimde incelenmiştir. Çalışmada sonuç değişkeni olarak çocukların zorba ve kurban olma durumu ayrı ayrı tanımlanmıştır. Beklenildiği üzere fiziksel ceza bireyin zorba ve kurban olunma süreçleriyle pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Dolayısıyla *hipotez 2* ve *hipotez 3* doğrulanmıştır. Bu sonuç önceki çalışmalarla da tutarlıdır (Brockenbrough vd., 2002; Clemens vd., 2020; Erdoğan, 2016; Gershoff, 2002; Wang vd., 2017a). Yani anne-babanın çocuğu yetiştirdiği aile ortamı açısından fiziksel cezanın bir disiplin aracı olarak kullanılması çocukların okul ortamında hem zorba hem kurban olma potansiyelleri açısından önemli bir risk faktörüdür. Sistematik bir şekilde fiziksel cezaya maruz kalan çocuğun okul süreçlerinde aile içi ilişkileri model alarak bir zorbaya dönüşmesi açık ve anlaşılır düzeyde olmasına karşın aynı bireyin güç yetiremediği kişilere karşı potansiyel birer kurban olabilmesi mevcut çalışmanın en çarpıcı bulgusunu oluşturmuştur. Bu çerçevede hâlihazırda dünyada anne-babaların fiziksel cezayı çocuk yetiştirmede önemli bir araç olarak değerlendirmesi (WHO, 2021) ve çocukların önemli ölçüde fiziksel cezaya maruz kalması (WHO, 2020), okul ve diğer sosyal ortamlarda hem fail hem de mağdur olmaları açısından önemli bir sorun kaynağıdır. Önceki çalışmalar rutin ilişkilerinde kurban olmaya eğilimli bireylerin aile yaşam öyküsünde despot ve otoriter bir yapıyla yetiştigiğine işaret etmiştir (Lereya vd., 2013).

Bu çalışmada fiziksel ceza, sürekli öfke ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur ve *hipotez 1* doğrulanmıştır. Çalışmanın bu çıktısı da önceki çalışmalarla tutarlıdır (Milburn vd., 2014; Saarni vd., 1998; Wang vd., 2017b). Bu çerçevede bireylerin öfkeyi rutin bir yaşam olayı haline getirmesi ve stabil bir davranış modeli olarak benimsemesi aşamasında (Owen, 2011), çocukluk döneminde maruz kalınan fiziksel cezanın etkisi yadsınamaz düzeydedir. Diğer bir ifadeyle fiziksel cezanın süre ve şiddetindeki artışa bağlı olarak bireylerin deneyimlediği kronik öfke alışkanlığında bir miktar artışın söz konusu olması muhtemeldir. Benzer şekilde sürekli öfke, zorba ve kurban olunma süreçleriyle de pozitif yönde ilişkili bulunmuştur ve dolayısıyla *hipotez 4* ve *hipotez 5* doğrulanmıştır. Araştırmanın bu bulgusu, sürekli öfkenin zorbaca davranışlarda bir öfke patlaması şeklinde ortaya çıktığına, kurban olunma süreçlerinde ise pasif agresif bir içe çekilme şeklinde ortaya çıktığına kanıt oluşturmuştur. Kararlı ve tutarlı bir şekilde öfke deneyimi olan bireylerin zorba/kurban olma süreçlerinde potansiyel bir risk taşıdıkları önceki çalışmalarda da raporlanmıştır (Bettencourt vd., 2006; Erdoğan, 2016; Gresham vd., 2016; Li vd., 2016; Unnever & Cornell, 2003; Saarni vd., 1998; Siewert vd., 2011). Benzer şekilde bu çalışmada da yüksek düzeydeki sürekli öfke zorba ve kurban olmadaki artışla ilişkilendirilmiştir.

Fiziksel ceza ile zorba/kurban arasındaki ilişkide sürekli öfkenin aralık edeceğine dair hipotezlerimiz de (*hipotez 6* ve *hipotez 7*) doğrulanmıştır. Yani anne-babadan maruz kalınan fiziksel şiddetteki artış, bireyin deneyimlediği sürekli öfkedeki artışla ilişkili olduğu ve bunun da zorba ve kurban olunma süreçlerini dolaylı bir şekilde etkilediği görülmüştür. Bu bulgu, fiziksel cezadan kaynaklanan sürekli öfkenin bireydeki antisosyal yapılanmayı tetikleyerek görkemli bir zorbaya neden olabileceğini de

ima etmiştir. Bu sonuçlar, ebeveynleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalan çocukların yaşadıkları olası birincil duygulardan birinin öfke olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum ise kişinin hem kurban hem de zorba olabilmesi için yeterli bir kaynağa dönüşebildiğini ortaya koymuştur. Bazı küçük yaşam olayları sürekli öfkeye eğilimli bireylerde büyük bir saldırganlık dürtüsüne dönüşerek (Gresham vd., 2016; Li d., 2016; Unnever & Cornell, 2003) fiziksel cezanın etki alanına ilişkin dolaylı bir mekanizmanın varlığına ipucu sağlamaktadır. Mevcut çalışmada sürekli öfke değişkeni, anne-baba tarafından deneyimlenen fiziksel cezanın ortaokul öğrencilerinde nasıl potansiyel kurban veya zorba üretebildiğini anlamlı bir aracı olarak ortaya koymuştur. Çünkü önceki çalışmalar, aile içinde şiddete veya bir çeşit zorbalığa maruz kalan çocukların uzun bir sürece ihtiyaç bırakmadan yıkıcı bazı agresif davranışları sergileyebildiğini göstermiştir (Brockenbrough vd., 2002). Bu çalışma ise çocuklarda aile ilişkilerinin okul çağı kurban ve zorbalığa olan dolaylı katkısını nedensel açıdan ortaya koyarak literatüre ek kanıt sağlamıştır.

Bu çalışmanın bulgularından hareketle ruh sağlığı profesyonellerinin gelecekte yürütecekleri çalışmalara ilişkin bazı pratik yönlendirmeler söz konusu olabilir. Birincisi, zorba veya kurban olan bireylerin aile yaşam öyküsünde başta ebeveynleri olmak üzere nesne tasarımıyla ilişkin faktörlerden maruz kalınan fiziksel şiddet ve sürekli öfkenin önemli parametreler olduğunu göz önünde bulundurulmalıdır. İkincisi, terapistler psikoeğitim grupları veya odak grup çalışmalarında, danışanların zorba veya kurban olunmaları açısından aile ilişkilerinde koruyucu bir faktör olarak ılımlı ve demokratik bir eğilimle çocuk yetiştirmenin önemini gündem edebilir. Üçüncüsü, çocuk evleri ve çocuk evleri sitesinde birincil bakım veren kişiler olarak görevlendirilen bakım personellerinin çocukları hayata hazırlama sürecinde fiziksel cezayı bir yöntem olarak benimsemesi, çocuklarda zorba-kurban döngüsü için önemli bir risk faktörüdür. Bu süreçte çocuklarda hem biyolojik ailenin hem de kuruluş deneyiminin dinamik bir etkiye sahip olduğu açıktır. Ağırlıklı olarak sosyal hizmet uzmanlarından oluşan ev sorumlularının ve kuruluş idarecileri tarafından kronik öfke deneyimi ve buna bağlı oluşan zorbalık ve kurbanlığa yaklaşımında maruz kalınan fiziksel cezanın sürecin ana ögesi olabileceği gözardı edilmemelidir. Dördüncüsü, giderek kapsam alanını genişleten koruyucu ailelik hizmet modeli ile evlat edindirilme süreçlerinde hem sosyal hizmet raporlarının hazırlanması ve komisyonca karar verilmesi aşamasında hem de rutin kontrollerde çocukların zorba ve kurban potansiyelleri açısından risk barındırıp barındırmadığı dikkate alınmalıdır. Beşincisi, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda, hem aile bakımında olan hem de bakım tedbir kararıyla çocuk kuruluşlarında kalmakta olan çocuklara yönelik fiziksel şiddetin ortadan kaldırılması için özel ve ilave hukuki tedbirlerin hayata geçirilmesi zorba ve kurban döngüsü açısından koruyucu bir faktördür. Son olarak suça sürüklenen çocukların nakil ve tertiblerinin yapıldığı ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesinde uygulanan psikososyal destek programlarında çocukların fiziksel şiddet öyküsünün dikkate alınarak gerekli uygulamaların ve planlamaların yapılması önem arz etmektedir.

Bu çalışma birkaç önemli sınırlılığa sahiptir. Birincisi, bu çalışmada ortaokul düzeyinde öğrenim sürecinde olan öğrencilerden oluşan bir örneklem grubuyla hipotetik bir tasarım test edildi; çocukların gelişim düzeylerine bağlı olarak ebeveynlerin uyguladığı disiplin yöntemleri farklılaşabilmektedir.

Bulgularımızın daha küçük veya daha büyük çocuklara genellenip genellenemeyeceğini test etmek için daha farklı gruplarla çalışmaya ihtiyaç vardır. İkincisi, çalışmamız iki ebeveynli çocuklarla gerçekleştirildiği için örneklem yanlılığına neden olabilir. Tek ebeveynli (boşanmış veya vefat etmiş) çocuklar veya evlat edindirilmiş/koruyucu aileye verilmiş çocuklarda modelin test edilmesi daha kapsayıcı sonuçlar ortaya koyacaktır. Üçüncüsü, çalışmanın kesitsel tasarımı, teorik ve pratik çerçeveye göre kurgulanan değişkenlerin nedensel sırasının test edilmesine tam olarak olanak sağlamamasıdır. Örneğin sürekli öfke zorbalık üzerinde etkili olabildiği gibi, deneyimlenen zorbalık sonrasında aynı birey sürekli öfkeyi deneyimleyebilir. Dolayısıyla bu ilişkide döngüsel nedensellik söz konusu olabilir. Bu nedenle, bireylerin zorba veya kurban olunma süreçlerinde etkili olduğu düşünülen değişkenleri nedensel açıdan güçlü bir şekilde test etmek için boylamsal veya deneysel bir tasarıma ihtiyaç vardır. Dördüncüsü, bu çalışmada nicel desenden kaynaklı olarak katılımcıların fiziksel şiddet ve sürekli öfke değişkenleri ışığında bireylerin zorba/kurban süreçlerini derinlemesine incelenememesidir. Gelecek çalışmalarda, bu sürece ilişkin duygu ve düşüncelerin derinlemesine ele alındığı nitel araştırmaların yapılmasını öneriyoruz. Bu çerçevede fiziksel ceza ile zorba/kurban süreçleri arasında sürekli öfkenin yanı sıra başka hangi tür duyguların aktif bulunduğunu ortaya çıkaran yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılabilir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Çalışma için İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 2017 tarihinde 2017/15-1 sayılı kurul izni alınmıştır. Çalışma boyunca etik ilkeler gözetilmiştir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

TEŞEKKÜRLER

Katılımcılara ulaşılmada ve ölçme araçlarının uygulanmasında gösterdikleri çaba ve katkılarından dolayı 12 PDR öğrencimize (Ayşenur Ergül, Büşra Ak, Erhan İmre, Esra Karakış, Gamze Karadağ, Gülbahar Sezgin, İrem Cansu İlhan, Ramazan Tan, Selin Alagöz, Şeyda İleri, Senanur Mengi ve Sümeyra Toğru) içtenlikle teşekkür ederiz.

Extended Abstract

Introduction: Although there are many variables that cause an individual to exhibit bullying and victimization behaviors (Zapf & Einarsen, 2020), there is strong evidence that the parent-child relationship significantly predicts bullying and victimization behaviors (Bowers et al., 1994; Olweus, 1993b). However, there are a limited number of studies on the effects of parental corporal punishment on an individual becoming a bully or victim (Burlaka et al., 2023; Gómez-Ortiz et al., 2016; Nocentini et al., 2019). The fact that the use of corporal punishment continues in some countries despite legal prohibitions and the belief in its necessity has shown that the issue is worthy of evidence-based international attention and effort (Lansford et al., 2017). It is clear that many families in different cultures resort to corporal punishment as a method to discipline children's

unwanted behavior or to instill the normative values and moral teachings of the culture and society in which they live (UNICEF, 2022). Although growing public awareness of the negative consequences of corporal punishment in Turkey has reduced the use of corporal punishment, children and their families have reported that this method is still used in some cases (Atli et al., 2022). In this study, it was tested whether physical punishment in the family affects bullying and victimization of the individual. This is important because children who are exposed to maltreatment in childhood have a high probability of becoming bullies (Wang et al., 2017a). In addition, approximately two-thirds of individuals who suffer from bullying act with passive and submissive behavior models, while one-third respond with more aggressive behaviors (Brockenbrough et al., 2002). Furthermore, one of the main dynamics determining the effect of corporal punishment on the process of being a victim/bully is considered to be trait anger. This is because in the studies revealing the relationship between corporal punishment and anger, it has been observed that exposure to corporal punishment triggers anger in individuals (Saarni et al., 1998). In people who are prone to anger, even small events in daily life can be an important source for an angry and aggressive attitude (Gresham et al., 2016; Li et al., 2016; Unnever & Cornell, 2003). Moreover, while continuous anger increases the individual's aggression impulses (Bettencourt et al., 2006), it also significantly increases the potential for bullying behavior (Wang et al., 2017a). The positive linear relationship between corporal punishment and bullying/victimization (Campaert et al., 2018; Gershoff, 2002) and the positive relationship between trait anger and bullying and victimization behaviors (Bettencourt et al., 2006; Siewert et al., 2011) provided a great deal of empirical and theoretical support for testing the model constructed in this study.

Method: The descriptive statistics and mediation models obtained in the study were tested using IBM SPSS 23 and AMOS 24 statistical software. In the indirect effect analysis of the current study, 5,000 bootstrap resamples were used with a 95% confidence interval. In mediation analyses, indirect effects are defined as significant if they do not include zero in the 95% confidence interval (Preacher & Hayes, 2008). In the model, corporal punishment was defined as the independent variable (X), bullying and victimization as dependent variables (Y), and trait anger as the mediating variable (M).

Findings: The study was conducted with the final sample of 416 participants. The data met multivariate (VIF and Mahalanobis) normality assumptions (Weston & Gore, 2006). The bivariate correlation findings were as follows: Corporal punishment is positively correlated with trait anger; corporal punishment is positively correlated with bullying and victimization; trait anger is positively correlated with bullying and victimization. Thus, according to these findings, hypotheses 1, 2, 3, 4 and 5 were supported. As a result of the mediation analysis conducted using the bootstrapping method to test hypothesis 6 and hypothesis 7, the indirect effect of corporal punishment on bullying behavior through trait anger was significant ($B = .063$, $SE = .016$, [BC] 95% CI [.033, .098]; Hypothesis 6). As a result of the mediation analysis using the same method, the indirect effect of corporal punishment on victimization through trait anger was significant ($B = .068$, $SE = .017$, [BC] 95% CI [.038, .106]; Hypothesis 7). The mediation effect size showed that 26% of the variance (R^2)

in victimization and 30% of the variance (R^2) in bullying was explained by the effect of corporal punishment through trait anger.

Discussion, Suggestions and Limitations: In this study, the relationship between corporal punishment and bullying and victimization, and trait anger as a mediator of this relationship were examined in a sample of children with different parental experiences. As expected, corporal punishment was found to be positively related to the bullying and victimization processes of the individual. Therefore, hypothesis 2 and hypothesis 3 were confirmed. This result is consistent with previous studies (Brockenbrough et al., 2002; Clemens et al., 2020; Erdoğan, 2016; Gershoff, 2002; Wang et al., 2017a). In other words, the use of corporal punishment as a disciplinary tool within the family environment in which parents raise their children is an important risk factor for children's potential to be both bullies and victims in the school environment. In this study, corporal punishment was positively correlated with trait anger and hypothesis 1 was confirmed. This outcome of the study is consistent with previous studies (Milburn et al., 2014; Saarni et al., 1998). In this framework, the effect of corporal punishment in childhood is undeniable in the process of individuals making anger a routine life event and adopting it as a stable behavior model (Owen, 2011). Similarly, trait anger was found to be positively related to the processes of being a bully and victim, and thus hypothesis 4 and hypothesis 5 were confirmed. This finding of the study provided evidence that trait anger emerges as an outburst of anger in bullying behaviors and as a passive-aggressive withdrawal in victimization processes. It has also been reported in previous studies that individuals with stable and consistent anger experience carry a potential risk in the processes of becoming a bully/victim (Bettencourt et al., 2006; Erdoğan, 2016; Gresham et al., 2016; Li et al., 2016; Unnever & Cornell, 2003; Saarni et al., 1998; Siewert et al., 2011). Our hypotheses (hypothesis 6 and hypothesis 7) that trait anger would mediate the relationship between corporal punishment and bullying/victimization were confirmed. In other words, it was observed that the increase in physical violence from parents was related to the increase in trait anger experienced by the individual, which indirectly affected the processes of becoming a bully and victim.

Based on the findings of this study, there are some practical guidelines for future studies to be conducted by mental health professionals. First, in the family life history of individuals who are bullies or victims, it should be taken into consideration that physical violence and continuous anger are important parameters among the factors related to assessment and intervention, particularly regarding their parents. Second, the adoption of corporal punishment as a method in the process of preparing children for life by the care staff assigned as primary caregivers in residential care facilities is an important risk factor for the bully-victim cycle in children. It is clear that both the biological family and the institutional experience have a dynamic effect on children in this process. It should not be ignored that corporal punishment may be a central factor in the approach of home supervisors and institution administrators, who are predominantly social workers, to chronic anger experience and related bullying and victimization. This study has several important limitations. First, this study tested a correlational design with a sample group of middle school students; depending on the

developmental level of children, the discipline methods applied by parents may differ. In order to test whether our findings can be generalized to younger or older children, studies with different age groups are needed. Second, since our study was conducted with children from two-parent families, it may cause sampling bias. Testing the model with children with a single parent (divorced or deceased) or children who have been adopted or placed in a foster family will reveal more comprehensive results.

KAYNAKÇA

- Afifi, T. O., Brownridge, D. A., Cox, B. J., & Sareen, J. (2006). Physical punishment, childhood abuse and psychiatric disorders. *Child Abuse & Neglect*, 30(10), 1093–1103. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2006.04.006>.
- Afifi, T. O., Ford, D., Gershoff, E. T., Merrick, M., Grogan-Kaylor, A., Ports, K. A., ... Peters Bennett, R. (2017). Spanking and adult mental health impairment: The case for the designation of spanking as an adverse childhood experience. *Child Abuse & Neglect*, 71, 24–31. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.01.014>.
- Arhuis-Inca, W., Ipanaqué-Zapata, M., Bazalar-Palacios, J., Quevedo-Calderón, N., & Gaete, J. (2021). Violence at School and Bullying in School Environments in Peru: Analysis of a Virtual Platform. *Frontiers in psychology*, 11, 543991. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.543991>
- Atli, A., Şad, S. N., & Özer, N. (2022). A mixed methods approach to developing a scale on parents' practices to reward and punish their children. *Research in Pedagogy*, 12(2), 339-357. <https://scindeks.ceon.rs/article.aspx?artid=2217-73372202339A>
- Bettencourt, B. A., Talley, A., Benjamin, A. J., & Valentine, J. (2006). Personality and aggressive behavior under provoking and neutral conditions: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 132(5), 751–777. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.132.5.751>
- Bowers, L., Smith, P. K., & Binney, V. (1994). Perceived Family Relationships of Bullies, Victims and Bully/Victims in Middle Childhood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11(2), 215–232. <https://doi.org/10.1177/0265407594112004>
- Bowes, L., Arseneault, L., Maughan, B., Taylor, A., Caspi, A., & Moffitt, T. E. (2009). School, neighborhood, and family factors are associated with children's bullying involvement: A nationally representative longitudinal study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 48(5), 545–553.
- Bradshaw, C. P. (2014). The role of families in preventing and buffering the effects of bullying. *JAMA Pediatrics*, 168(11), 991–993. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2014.1627>
- Brockenbrough, K. K., Cornell, D. G., & Loper, A. B. (2002). Aggressive attitudes among victims of violence at school. *Education & Treatment of Children*, 25, 273–287.
- Burlaka, V., Hong, J. S., Roberts, A., Graham-Bermann, S. A., Serdiuk, O., & Churakova, I. (2023). Bullying Victimization Among Ukrainian College Students: The Role of Family

- Communication and Satisfaction, Corporal Punishment and Child Abuse. *Journal of Family Issues*, 44(4), 1129-1148. <https://doi.org/10.1177/0192513X211055514>
- Burnukara, P. (2009). *İlk ve orta ergenlikte geleneksel ve sanal akran zorbalığına ilişkin betimsel bir inceleme*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi], Hacettepe Üniversitesi.
- Campaert, K., Nocentini, A., & Menesini, E. (2018). The role of poor parenting and parental approval for children's moral disengagement. *Journal of Child and Family Studies*, 27(8), 2656–2667. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1097-1>
- Certel, Z., & Bahadır, Z. (2012). Analysis of the relationship between self esteem, trait anger and anger expression in athletes making team sports. *Selçuk University Journal Of Physical Education And Sport Science*, 14(2), 157-164.
- Clemens, V., Decker, O., Plener, P. L., Witt, A., Sachser, C., Brähler, E., & Fegert, J. M. (2020). Authoritarianism and the transgenerational transmission of corporal punishment. *Child abuse & neglect*, 106 (2020), 1-11. doi: 10.1016/j.chiabu.2020.104537.
- Cook, C. R., Williams, K. R., Guerra, N. G., Kim, T. E., & Sadek, S. (2010). Predictors of bullying and victimization in childhood and adolescence: A meta-analytic investigation. *School Psychology Quarterly*, 25(2), 65–83. <https://doi.org/10.1037/a0020149>
- Doğan Çevirgen, B. (2018). *Geleneksel Akran Zorbalığı, Sanal Zorbalık ve Ebeveyn İzlemesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi], İnönü Üniversitesi.
- Erdoğdu, M. Y. (2016). Parental Attitude and Teacher Behaviours in Predicting School Bullying. *Journal of Education and Training Studies*, 4(6), 35-43.
- Fleckman, J. M., Drury, S. S., Taylor, C. A., & Theall, K. P. (2016). Role of direct and indirect violence exposure on externalizing behavior in children. *Journal of Urban Health*, 93(3), 479–492.
- Fritz, M. S., & MacKinnon, D. P. (2007). Required sample size to detect the mediated effect. *Psychological Science*, 18, 233–239. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9280.2007.01882.x>
- Fry, D., Fang, X., Elliott, S., Casey, T., Zheng, X., Li, J., ... McCluskey, G. (2018). The relationships between violence in childhood and educational outcomes: A global systematic review and meta-analysis. *Child Abuse and Neglect*, 75, 6–28. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.06.021>.
- Gershoff, E. T. (2002). Corporal punishment by parents and associated child behaviors and experiences: A meta-analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin*, 128(4), 539–579. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.4.539>
- Gershoff, E. T., & Grogan-Kaylor, A. (2016). Spanking and child outcomes: Old controversies and new meta-analyses. *Journal of Family Psychology*, 30(4), 453–469.
- Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children. (2019). *States which have prohibited all corporal punishment*. Retrieved from <http://www.endcorporalpunishment.org/progress/prohibiting-states>

- Gómez-Ortiz, O., Romera, E. M., & Ortega-Ruiz, R. (2016). Parenting styles and bullying. The mediating role of parental psychological aggression and physical punishment. *Child Abuse & Neglect*, 51, 132–143. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.025>
- Gresham, D., Melvin, G. A., & Gullone, E. (2016). The role of anger in the relationship between internalising symptoms and aggression in adolescents. *Journal of Child and Family Studies*, 25(9), 2674–2682. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0435-4>
- Gültekin, Z. (2003). *Akran zorbalığını belirleme ölçeği geliştirme çalışması*. [Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi], Hacettepe Üniversitesi.
- Gümüş, G. & Talu, E. (2022). Ergenlerde Kendilik Algısı ve Akran Zorbalığı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 3(5), 41-50. <https://doi.org/10.51503/gpd.1051413>
- Hazler, R. J. (1996). *Breaking the cycle of violence: Interventions for bullying and victimization*. Washington, DC: Accelerated Development
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. (3rd Edition ed.). New York: The Guilford Press.
- Lansford, J. E., Cappa, C., Putnick, D. L., Bornstein, M. H., Deater-Deckard, K., & Bradley, R. H. (2017). Change over time in parents' beliefs about and reported use of corporal punishment in eight countries with and without legal bans. *Child Abuse & Neglect*, 71, 44–55. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.10.016>
- Lereya, T., Samara, M., & Wolke, D. (2013). Parenting behavior and the risk of becoming a victim and a bully/victim: A meta analysis study. *Child Abuse and Neglect*, 37, 1091–1108. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.03.001>
- Li, C., Sun, Y., Ho, M. Y., You, J., Shaver, P. R., & Wang, Z. (2016). State narcissism and aggression: The mediating roles of anger and hostile attributional bias. *Aggressive Behavior*, 42(4), 333–345. <https://doi.org/10.1002/ab.21629>
- MacMillan, H. L., Boyle, M. H., Wong, M. Y., Duku, E. K., Fleming, J. E., & Walsh, C. A. (1999). Slapping and spanking in childhood and its association with lifetime prevalence of psychiatric disorders in a general population sample. *CMAJ*, 161(7), 805–809.
- Milburn, M. A., Niwa, M., & Patterson, M. D. (2014). Authoritarianism, anger, and hostile attribution bias: A test of affect displacement. *Political Psychology*, 35(2), 225–243. <https://doi.org/10.1111/pops.12061>
- Nocentini, A., Fiorentini, G., Di Paola, L., & Menesini, E. (2019). Parents, family characteristics and bullying behavior: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 45, 41–50. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.07.010>.
- Olweus, D. (1993a). *Bullying at School: What We Know and What We Can Do (Understanding Children's Worlds)*. Oxford: Blackwell Publishing.

- Olweus, D. (1993b). Victimization by peers: Antecedents and long-term outcomes. In K. H. Rubin & J. Asendorp (Eds.), *Social withdrawal, inhibition, and shyness* (pp. 315–341). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Olweus, D. (1994). Annotation: Bullying at school: Basic facts and effects of a school based intervention program. *Child Psychology & Psychiatry & Allied Disciplines*, 35(7), 1171–1190. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1994.tb01229.x>
- Owen, J. M. (2011). Transdiagnostic cognitive processes in high trait anger. *Clinical Psychology Review*, 31(2), 193–202. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2010.10.003>
- Özer, A. K. (1994). Sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ölçekleri ön çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 26-35.
- Pekel, N. (2004). Akran zorbalığı gruplarında yalnızlık ve akademik başarı ile sosyometrik statüye göre zorba/ kurban davranış türleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56), 77-92.
- Pelendecioglu, B., & Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar [Physical abuse in the family settings]. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 49–62.
- Pepler, D. J., Craig, W. M., Connolly, J. A., Yuile, A., McMaster, L., & Jiang, D. (2006). A developmental perspective on bullying. *Aggressive Behavior*, 32, 376–384. doi:10.1002/ab.20136
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891. <https://doi.org/10.3758/BRM.40.3.879>
- Psalti, A. (2012). Bullies, victims, and bully-victims in Greek schools: Research data and implications for practice. *Hellenic Journal of Psychology*, 9(2), 132–157.
- Rios-Ellis, B., Bellamy, L., & Shoji, J. (2000). An examination of specific types of ljime within Japanese schools. *School Psychology International*, 21, 227–241.
- Ross, L. (1977). The intuitive psychologist and his shortcomings: Distortions in the attribution process. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology*, 10 (pp. 173–240). Orlando, FL: Academic Press.
- Saarni, C., Mumme, D. L., & Campos, J. J. (1998). Emotional development: Action, communication, and understanding. In W. Damon (Series Ed.) & N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (5th ed., pp. 237–309). New York: Wiley.
- Siewert, K., Kubiak, T., Jonas, C., & Weber, H. (2011). Trait anger moderates the impact of anger-associated rumination on social well-being. *Personality and Individual Differences*, 51(6), 769–774. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.06.030>
- Solberg, M. E., Olweus, D., & Endresen, I. M. (2007). Bullies and victims at school: Are they the same pupils? *British Journal of Educational Psychology*, 77(2), 441–464. <https://doi.org/10.1348/000709906X105689>

- Spielberger, C. D., Jacobs, G., Russell, S., & Crane, R. S. (1983). Assessment of anger: The state-trait anger scale. *Advances in personality assessment*, 2, 159-187.
- UN Committee on the Rights of the Child (CRC) (2007).). General comment No. 8 (2006): The Right of the Child to Protection from Corporal Punishment and Other Cruel or Degrading Forms of Punishment (Arts. 19; 28, Para. 2; and 37, inter alia). Retrieved from <https://www.refworld.org/docid/460bc7772.html>
- United Nations International Children's Emergency Fund, UNICEF (2017). *A familiar face: Violence in the lives of children and adolescents*. New York: United Nations Children's Fund.
- United Nations International Children's Emergency Fund, UNICEF (2022). *Violent discipline*. Retrieved from <https://data.unicef.org/topic/child-protection/violence/violent-discipline/>
- Unnever, J. D., & Cornell, D. G. (2003). The culture of bullying in middle school. *Journal of School Violence*, 2(2), 5–27. https://doi.org/10.1300/J202v02n02_02
- Waasdorp, T. E., Fu, R., Clary, L. K., & Bradshaw, C. P. (2022). School climate and bullying bystander responses in middle and high school. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 80, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2022.101412>
- Wang, X., Yang, L., Gao, L., Yang, J., Lei, L., & Wang, C. (2017a). Childhood maltreatment and Chinese adolescents' bullying and defending: The mediating role of moral disengagement. *Child Abuse & Neglect*, 69, 134–144. doi:10.1016/j.chiabu.2017.04.016
- Wang, X., Yang, L., Yang, J., Wang, P., & Lei, L. (2017b). Trait anger and cyberbullying among young adults: A moderated mediation model of moral disengagement and moral identity. *Computers in Human Behavior*, 73, 519–526. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.03.073>
- Weston, R., & Gore, P. A., Jr. (2006). A Brief Guide to Structural Equation Modeling. *The Counseling Psychologist*, 34(5), 719–751. <https://doi.org/10.1177/0011000006286345>
- World Health Organization, WHO (2020). *Global status report on preventing violence against children 2020* Retrieved from <https://www.who.int/teams/social-determinants-of-health/violence-prevention/global-status-report-on-violence-against-children-2020>
- World Health Organization, WHO (2021). *Corporal punishment and health*. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/corporal-punishment-and-health>
- Yolcuoğlu, İ. G. (2010). Çocukların ihmal ve istismara uğramasında aile ve çocuklara yönelik risk faktörleri ve sosyal hizmet müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(1), 73-83.
- Zapf, D., & Einarsen, S. V. (2020). Individual antecedents of bullying: Personality, motives and competencies of victims and perpetrators. In S. V. Einarsen, H. Hoel, D. Zapf, & C. L. Cooper (Eds.), *Bullying and harassment in the workplace: Theory, research, and practice* (3rd ed., pp. 269–304). CRC Press.